

Αφιέρωμα ΘΩΜΑΔΑΚΗ/ΚΛΩΝΑΡΗ
ΚΛΟΝΑΡΙΣ/ΤΗΘΜΑΔΑΚΙ *Tribute*
Πυρκαγιά του Άγγελου — The Angel Ablaze

Σάββατο 9 Ιουνίου

Saturday June 9th

16:00 - 20:30

ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΑΘΗΝΩΝ 2012

ATHENS FESTIVAL 2012

BENAKI MUSEUM

Ηγετικές μορφές του πειραματικού κινηματογράφου και πρωτοπόροι στις διασταυρώσεις των τεχνολογικών μέσων, η Κατερίνα Θωμαδάκη και η Μαρία Κλωνάρη εισάγουν τον «Σωματικό Κινηματογράφο», παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στα περιβάλλοντα προβολής και επινοούν ανανεωτικές προσεγγίσεις της φωτογραφίας. Με τη σοβαρότητα της προσωπικής τους ένταξης και με το έργο τους που εκτυλίσσεται σε εκτεταμένους κύκλους, καταδεικνύουν την αναγκαιότητα μιας επανεξέτασης της σύγχρονης τέχνης μέσα από το πρίσμα των νέων τεχνολογικών εργαλείων αλλά και των πρόσφατων επιστημονικών, κοινωνικών και φιλοσοφικών προβληματισμών.

Christian GATTINONI

Τεχνοκριτικός

«Klonaris/Thomadaki: Le destin politique des anges», *art press*, # 275

Το έργο των Κατερίνας Θωμαδάκη και Μαρίας Κλωνάρη αποτελεί μέρος της κινηματογραφικής κληρονομιάς με την πρωτοτυπία, τον πρωτοποριακό του χαρακτήρα και τη θέση του στην ιστορία του πειραματικού κινηματογράφου.

Εκφραστικά πολυσχιδείς εικαστικοί, ασχολούνται με τον κινηματογράφο με την διευρυμένη του έννοια, το βίντεο, τη φωτογραφία, τις εγκαταστάσεις, τις περφόρμανς, τον ήχο, αλλά και τη συγγραφή θεωρητικών κειμένων. Οι Θωμαδάκη και Κλωνάρη δημιούργησαν στη δεκαετία του '70 τον «Σωματικό Κινηματογράφο», ενσωματώνοντας στην καλλιτεχνική τους γλώσσα την «πολιτική διάσταση της γυναικείας ταυτότητας». Γύρισαν πολλές ταινίες, ενώ η εκτεταμένη τους πρακτική πάνω στον «διευρυμένο κινηματογράφο», πρωτοποριακή στη Γαλλία, τις οδήγησε σε εγκαταστάσεις multimedia και σε «περιβάλλοντα με προβολές». Ίδρυσαν την εταιρεία Α.Σ.Τ.Α.Ρ.Τ.Η. για την Οπτικοακουστική τέχνη το 1985 και διοργάνωσαν τις *Διεθνείς Συναντήσεις Τέχνης Φιλμ/Βίντεο/Υπολογιστή*, ορόσημο για όσους ασχολούνται με την κινούμενη εικόνα.

Eric LE ROY

Υπεύθυνος Πρόσβασης, Αξιολόγησης και Εμπλουτισμού των Γαλλικών Κιν/φικών Αρχείων/ CNC, Γαλλικό Κέντρο Κινηματογράφου

«A propos de la restauration des films de Maria Klonaris et Katerina Thomadaki par les Archives Françaises du film», *Journal of Film Preservation*, IFAF, n° 72, 11/2006

Αντιθέμενες σε μια απενσαρκωμένη αντίληψη της τέχνης και αντλώντας από τις πολιτιστικές τους καταβολές, η Κατερίνα Θωμαδάκη και η Μαρία Κλωνάρη επεξεργάζονται υβριδισμούς που συνδέουν το ξαναδιάβασμα της ελληνικής και μεσογειακής μυθολογίας με μια μορφή κοινωνικής ανατρεπτικότητας. Αυτή τους η προσέγγιση της δημιουργίας εγγράφει το έργο τους στον ευρύτερο ορίζοντα του μεταμοντερνισμού, στον οποίο συνεισφέρουν την ευαισθησία και την τέχνη τους θίγοντας τους μεγάλους προβληματισμούς της δια-ιστορικότητας, του μοντάζ, της αλληγορίας, της θεατρικότητας, της διαφοράς, που απασχολούν τη σκηνή της τέχνης τις τελευταίες δεκαετίες.

Françoise DUCROS

Ιστορικός τέχνης

Συνέδριο «Klonaris/Thomadaki: Cinéastes, plasticiennes, théoriciennes», INHA/Institut National d'Histoire de l'Art, Παρίσι, 2008

Ο «Σωματικός Κινηματογράφος» της Κατερίνας Θωμαδάκη και της Μαρίας Κλωνάρη κινητοποιεί μια ολόκληρη ηθική και πολιτική σκέψη πάνω στην εικόνα γενικότερα και πάνω στο κινηματογραφικό μέσο ειδικότερα. Αυτό που προάγει είναι μια διπλή κίνηση διατάραξης του κινηματογράφου και δημιουργίας μέσω του σώματος. Η εικόνα εφευρίσκει ξανά το σώμα και το σώμα εφευρίσκει ξανά την εικόνα. Αυτή η μοναδική διαλεκτική σώματος/εικόνας κατέστη δυνατή από το βασικό δεδομένο του έργου: το ότι αυτό προκύπτει από δύο καλλιτέχνιδες, δύο γυναίκες κι ότι οι εικόνες τους αποτελούν το σημείο συνάντησης των ξεχωριστών τους κόσμων.

Ο «Σωματικός Κινηματογράφος» δεν είναι μόνο μια σειρά ταινιών αλλά, όπως τον ορίζουν οι ίδιες οι καλλιτέχνιδες, ένας μηχανισμός. Ένας πρωτότυπος μηχανισμός διάλογου, δημιουργίας, θεωρητικής σκέψης, δημόσιας παρέμβασης. Είναι επίσης, πράγμα μοναδικό σε όλη την ιστορία του κινηματογράφου, ένα έργο το οποίο έχουν συλλάβει, πραγματοποιήσει και επωμιστεί δύο γυναίκες σύμφωνα με ένα ξεκάθαρο σύστημα ισοτιμίας και ανταλλαγής ρόλων. Η Κατερίνα Θωμαδάκη και η Μαρία Κλωνάρη γίνονται «διπλός δημιουργός» («double auteur»), μία πρόκληση στη λατρεία του ατομισμού στην καλλιτεχνική πρακτική.

Cécile CHICH

Ερευνήτρια, κριτικός πειραματικού κινηματογράφου

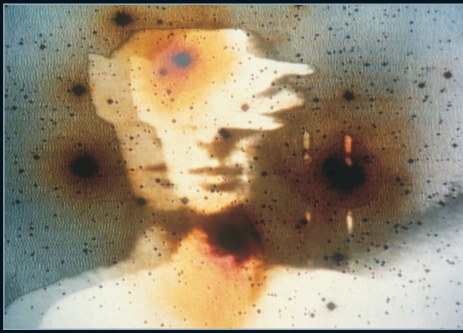
Klonaris/Thomadaki, Le Cinéma Corporel, dir. C. Chich, L'Harmattan, 2006

REQUIEM FOR THE 20th CENTURY

Βίντεο, 1994

Σύλληψη, σκηνοθεσία: Θωμαδάκη/Κλωνάρη

Μουσική: Σπύρος Φάρος

Η Μαρία Κλωνάρη ανακάλυψε στα αρχεία του πατέρα της, γυναικολόγου χειρουργού από την Αλεξάνδρεια, μια εικόνα: τη φωτογραφία ενός ερμαφρόδιτου ατόμου με δεμένα μάτια, όπως συνήθίζεται στην ιατρική εικονογραφία. Η Κατερίνα Θωμαδάκη και η Μαρία Κλωνάρη οικειοποιήθηκαν αυτή τη φωτογραφία που έγινε η μορφή του Αγγελου, αγγελιοφόρου αλλά και μάρτυρα. Στο βίντεο *Ρέκβιεμ για τον 20ό αιώνα*, ο ερμαφρόδιτος συσχετίζεται με επίκαιρα του Β' παγκόσμιου πολέμου, παύει να είναι μια απλή μυθολογική μορφή και εξυψώνεται σε ένα αυθεντικό μανιφέστο της επαγρύπνησης και της μελαγχολίας που χαρακτήρισαν τον αιώνα.

Ο Άγγελος εισάγει το αποκαλυπτικό θέμα της φωτιάς. Οι καλλιτέχνιδες εργάστηκαν διαδοχικά πάνω στην κηλίδωση της εικόνας, την καύση, πάνω στο φως, πάνω στις αστρικές εικόνες, πάνω σε αυτό το σώμα της φωτιάς, πάνω σε αυτόν τον Άγγελο που, με τα μάτια δεμένα, δεν κοιτάζει αυτόν τον αιώνα αλλά του είναι μάρτυρας. Η στάση του αντιχέει το θάρρος του ανθρώπου που δεν λυγίζει. Έτσι οι δύο καλλιτέχνιδες, δύο γυναίκες που έχουν αγωνιστεί για την αξιοπρέπεια του φύλου τους, επεκτείνουν το ερώτημα πέρα από το θέμα του φύλου για να αντιμετωπίσουν τον αιώνα, για να δηλώσουν την οργή τους. Οι εικόνες τους κάνουν φωτιά και αίμα το ορατό, από την πλευρά όμως του Άγγελου, χωρίς να αναδύουν το θάνατο, μιά και η τέχνη είναι πάντα δώρο ελευθερίας και άρα δώρο ζωής.

Marie-José MONDZAIN

«Requiem pour le XXe siècle», Cahiers de Médiologie n°7, Paris, Gallimard, 1999 (απόσπασμα)

PULSAR

Ψηφιακό Βίντεο, 2001

Σύλληψη, σκηνοθεσία: Θωμαδάκη/Κλωνάρη

Μουσική: Σπύρος Φάρος

Με την υποστήριξη του CICV Pierre Schaeffer (Γαλλία) και της Σχολής Καλών Τεχνών, Αθήνα

Pulsar: Αστρονομικός όρος, σύντμηση του *Pulsating Star* - Παλλόμενος αστέρας.

Όταν είδα το *Pulsar* αιχμαλωτίστηκα στο φυσικό μου χρόνο, σα να είχα μεταφερθεί εξ ολοκλήρου και από την πρώτη στιγμή σε μιαν άλλη χρονική διάσταση. Αυτό με γέμισε κατάπληξη, δέος και ηδονή καθώς βλέπουμε τη ζωή να δίνεται, να αποσύρεται, να ξαναδίνεται και πάλι να αποσύρεται, αδιάκοπα. Βρισκόμαστε σε μια μυθική χρονική διάσταση, αυτή της πρώτης αναπνοής. Ένα δώρο ζωής και θανάτου διακυβεύεται στις κινήσεις της Μαρίας.

Το *Pulsar* μου θύμισε εικόνες γυναικών από τη Σιβηρία σε σαμανική έκσταση. Τα μαλλιά της Μαρίας, η κόμη των αστεριών, ανακαλούν τα μαλλιά των σαμάνων γυναικών όταν στριφογυρνούν ή χορεύουν, ή ακόμα τα φύκια που κυματίζουν. Υπάρχει κάτι από έναν κόσμο υποβρύχιο και υποσεληνιακό ταυτόχρονα. Αυτές οι τελετουργίες και οι εκστάσεις αναδεικνύουν την εντελώς μοναδική δύναμη της γυναικείας διάστασης. Έτσι, πλέκεται με το θεατή κάτι που δεν είναι μόνο θεαματικό αλλά και τελετουργικό, με την έννοια μιας αφθονίας δυνάμεων ελεγχόμενων ή ανεξέλεγκτων που τον κατακλύζουν.

Marie-José MONDZAIN

Κατάλογος *Klonaris/Thomadaki, Stranger than Angel*, Cankarjev Dom, Λουμπλιάνα 2002 (απόσπασμα)

QUASAR

Ψηφιακό Βίντεο, 2002-03

Σύλληψη, σκηνοθεσία: Θωμαδάκη/Κλωνάρη

Μουσική: Σπύρος Φάρος

Με την υποστήριξη του Γαλλικού Υπουργείου Πολιτισμού και του CICV Pierre Schaeffer

Quasar: Αστρονομικός όρος, σύντμηση του *Quasi Stellar Radiosource*.

Το *Pulsar* και το *Quasar* είναι δύο έργα εμπνευσμένα από πρόσφατες ανακαλύψεις της αστροφυσικής. Δεν δίνουν ωστόσο καμία επιστημονική απάντηση πάνω στο σύμπαν, παρά μόνο εξετάζουν το αίνιγμα της γέννησης και του θανάτου του. Ενδόμυχα και σωματικά, μας κάνουν να συμμετέχουμε σε αυτά τα γεγονότα που κανείς δεν γνώρισε ούτε θα γνωρίσει ποτέ.

Ενώ ο χώρος στο εσωτερικό ενός pulsar κυριαρχείται από δυνάμεις φυγόκεντρες, που προκαλούν εκρήξεις, εκείνες στο εσωτερικό ενός quasar είναι κεντρομόλες και προκαλούν εσωτερικές ρήξεις. Παραδόξως, η ρήξη που συμπυκνώνει το χώρο μοιάζει ταυτόχρονα να τον επεκτείνει. Υπάρχει λοιπόν κάτι το διφορούμενο στο *Quasar* καθώς δεν γνωρίζουμε αν πρόκειται για την αρχή ή το τέλος του σύμπαντος, ή και για τα δύο ταυτόχρονα.

Όπως στην αστροφυσική ο χώρος είναι άρρηκτα δεμένος με το χρόνο, έτσι και στο *Quasar* ο χώρος και ο χρόνος είναι ένα. Τα τριάντα λεπτά της ταινίας μάς προσφέρουν μια ανησυχητική και δυνατή κοσμογονική εμπειρία. Αφηνόμαστε να οδηγηθούμε προς τον Άγγελο, στα όρια της αντίληψης, ανάμεσα στην ύπωση και την έκσταση.

Edmond COUCHOT

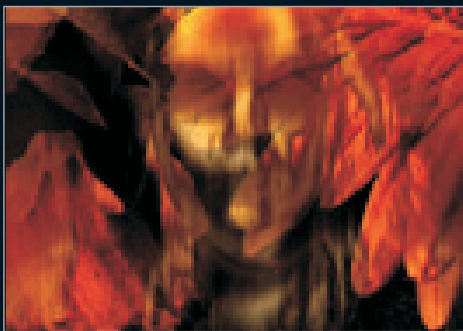
Διάλεξη στην *Société Civile des Auteurs Multimédia (SCAM)*, Παρίσι 2002 (απόσπασμα)

ANGEL SCAN. THE ANGEL EXPERIENCE

Ψηφιακό Βίντεο, 2002-03

Σύλληψη, σκηνοθεσία: Θωμαδάκη/Κλωνάρη

Μουσική: Σπύρος Φάρος

Πάνω σε ένα πρόσωπο σχεδόν ακίνητο, ή που διαρκώς ακινητοποιείται με σταματήματα της εικόνας, καθόλη τη διάρκεια του φιλμ εγγράφονται μικρογεγονότα (κηλίδες, ηλεκτρονικό χιόνι, στρόβιλοι, φλός, αφροί σημείων, κυματισμοί, κάθε λογής διαταράξεις και διακυμάνσεις). Αυτή η εικονογραφία ενέχει μια ανάγνωση των πολύπλοκων συστημάτων (complex systems).

Πώς γεννιέται η μορφή; Αυτό είναι το ερώτημα που εγείρει το *Angel Scan*. Η απάντηση που φέρνει είναι μια άνευ ορίων αναπαράσταση ενός δυναμικού, μη γραμμικού συστήματος. Το *Angel Scan* αποτελείται από *ζωντανές εικόνες* που διαπλέκονται με την αντίληψή μας, με τον τρόπο με τον οποίο προσλαμβάνουμε το αντίληπτό.

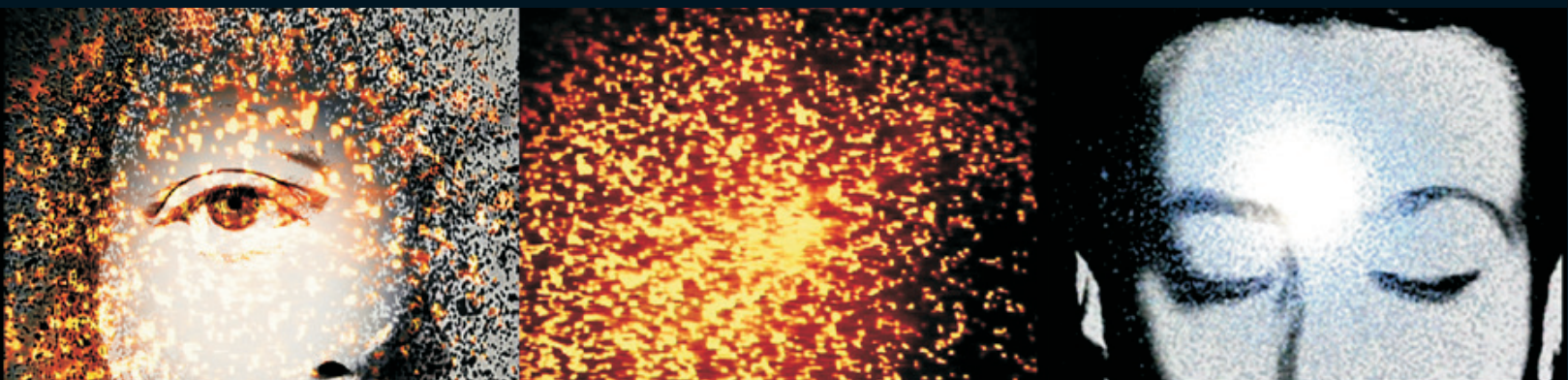
Louis-José LESTOCART

Διάλεξη για το έργο των Θωμαδάκη/Κλωνάρη, Palais de Tokyo, Παρίσι 2008 (απόσπασμα)

Το έργο των ΘΩΜΑΔΑΚΗ/ΚΛΩΝΑΡΗ περιλαμβάνει δέκα μεγάλο μήκους ταινίες, πολλές μικρού μήκους σε φιλμ ή βίντεο και πολλαπλές περφόρμανς με προβολές παρουσιασμένες ανά τον κόσμο. Περιλαμβάνει επίσης μνημειακές εγκαταστάσεις in situ η σε χώρους σχεδιασμένους και σκηνογραφημένους από τις καλλιτέχνιδες, καθώς και φωτογραφικές σειρές, ηχοταινίες και ραδιοφωνικές δημιουργίες (Atelier de Création Radiophonique, France Culture). Συνοδεύεται από ένα εκτεταμένο θεωρητικό έργο με πολυάριθμα άρθρα και δοκίμια δημοσιευμένα διεθνώς. Οι Θωμαδάκη/Κλωνάρη έχουν διευθύνει τα βιβλία *Technologies et imaginaires* (Disvoir, 1990), *Mutations de l'image* (A.S.T.A.R.T.I., 1994), *Pour une écologie des media* (A.S.T.A.R.T.I., 1998). Η Κατερίνα Θωμαδάκη είναι καθηγήτρια στο Τμήμα Εικαστικών Τεχνών και κινηματογράφου της Σορβόνης.

Οι καλλιτέχνιδες έχουν συμμετάσχει σε πολυάριθμα φεστιβάλ, συνέδρια και σε ιστορικές εκθέσεις όπως «*Electra. Electricité et électronique dans l'art du XXe siècle*» (Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης, Παρίσι, 1983), «*Les Immatériaux*» (Centre Pompidou, 1985), «*Antiquité et modernité dans l'art du XXe siècle*» (Fondation Joan Miro, Βαρκελώνη, 1991), «*Engel: Engel*» (Kunsthalle, Βιέννη/Rudolfinum Gallery, Πράγα, 1997), «*To Save and Project*» (MoMA, N.Y., 2005), «*Expanded Cinema*» (Tate Modern, Λονδίνο, 2009), «*Elles*» (Centre Pompidou, 2010-11) κ.ά. Το 2000 η Γαλλική Ταινιοθήκη τις τίμησε στην ρετροσπεκτιβα «*Une histoire du cinéma d'avant-garde et expérimental en France*». Από το 2002 τα Γαλλικά Κινηματογραφικά Αρχεία/CNC αποκαθιστούν Super 8 ταινίες τους σε μορφή 35mm, ενώ από το 2008 η Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας Francois Mitterrand συγκροτεί το Αρχείο Θωμαδάκη/Κλωνάρη (Fonds Klonaris/Thomadaki).

www.klonaris-thomadaki.net

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ

16:00 Master Class

Οι ΘΩΜΑΔΑΚΗ/ΚΛΩΝΑΡΗ παρουσιάζουν αναδρομικά την καλλιτεχνική τους πορεία με τη βοήθεια οπτικοακουστικού υλικού:

- Θεατρικές παραστάσεις στην Αθήνα
- Πρώτες περφόρμανς στο Παρίσι
- «Σωματικός Κινηματογράφος» - αποσπάσματα από τις ταινίες:
 - Διπλός Λαβύρινθος* (1975-76)
 - Unheimlich I: Μυστικός διάλογος* (1977-79)
 - Unheimlich II: Ασάφης* (1979-80)
 - Προβολή της μικρού μήκους *Sauro Bellini* (1982, 12', της Μαρίας Κλωνάρη από τη *Σειρά Πορτραίτα των Θωμαδάκη/Κλωνάρη*)
- Ιστορικές εγκαταστάσεις:
 - Αποκοιμισμένος Ερμαφρόδιτος* (Μπιεννάλε Παρισιού, 1982)
 - Orlando* (από το ομώνυμο μυθιστόρημα της Βιρτζίνια Γουλφ, Κέντρο Πομπιντού, 1983)
- *Κύκλος του Άγγελου*
 - Μνημειακές εγκαταστάσεις in situ:
 - Night Show for Angel* (Edge Biennial, Λονδίνο, 1992)
 - Puerta del Angel* (Μαδρίτη, Πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης, 1992)
 - Εγκαταστάσεις σε εκθεσιακούς χώρους:
 - Stranger than Angel* (Cankarjev Dom, Λουμπλιάνα, 2002)
 - Quasar* (Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών, Ίδρυμα Ωνάση, Αθήνα, 2011), κ.ά.

18:00 Βίντεο από τον Κύκλο του Άγγελου

Requiem for the 20th Century, 14'
Pulsar, 14'
Quasar, 32'
Angel Scan. The Angel Experience, 25'

Μουσική: Σπύρος ΦΑΡΟΣ

19:30 Στρογγυλό τραπέζι, συζήτηση με τις καλλιτέχνιδες

Συμμετέχουν:

Ντένης ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ, καλλιτεχνικός διευθυντής Μακεδονικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης
 Έφη ΣΤΡΟΥΖΑ, ιστορικός και κριτικός τέχνης, μέλος εκτελεστικού συμβουλίου AICA Int.
 Γιώργος ΧΑΡΒΑΛΙΑΣ, εικαστικός καλλιτέχνης, Πρύτανης Σχολής Καλών Τεχνών
 Συντονιστής: Νίκος ΞΥΔΑΚΗΣ, αρχισυντάκτης της εφημερίδας «Η Καθημερινή».

Στο τέλος της εκδήλωσης, οι καλλιτέχνιδες θα υπογράψουν καταλόγους και βιβλία τους στο πωλητήριο του Μουσείου Μπενάκη.

Θεσ.ΙΒΝΗ ΑΘΗΝΩΝ 2012

ATHENS FESTIVAL 2012

Συντονισμός

Γιούλη Παπαθεοδώρου, υπεύθυνη επικοινωνίας
 Βασιλική Κουτρομάνου, οργάνωση παραγωγής

www.greekfestival.gr

ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ

Συντονισμός

Πολύνα Κοσμαδάκη, επιμελήτρια
 Λιάνα Τσομπάνογλου, υπεύθυνη εκδηλώσεων

Μουσείο Μπενάκη (Κτήριο Πειραιώς)
 Οδός Πειραιώς 138 & Ανδρονίκου-Ταύρος
 Τηλ. 210 3453111

www.benaki.gr

Τεχνικός υπεύθυνος για την εκδήλωση
 Μάκης Φάρος

Έντυπο

Copyright φωτογραφιών, επιλογή κειμένων
 Θωμαδάκη/Κλωνάρη
 Μακέτα: τυπογραφική επιμέλεια
 Τζελίνα Οικονομοπούλου/Σμαράγδα Ιωαννάτου